

Online-and-alone (och ofta i sängen) – Elevs berättelser om gymnasietidens sista månader våren 2020

Ingrid Henning Loeb
Göteborgs Universitet

Sally Windsor
Göteborgs Universitet

Artikeln belyser utbildningsvillkoren för de svenska gymnasieungdomar som våren 2020 fick genomföra sina sista månader i gymnasiet som distansstudier när skolorna hade stängts efter utbrottet av covid-19. Studien genomfördes genom insamlande av skrivna berättelser samt en webbenkät med frisvar under ungdomarnas sista tid i gymnasiet och genererade redogörelser från 87 elever i olika regioner i Sverige, såväl inom högskoleförberedande program som yrkesprogram.

Syftet med studien var att med elevperspektiv som utgångspunkt belysa hur utbildningen förändrades och genomfördes, och med hjälp av elevers utsagor och berättelser om sin vardag och oro också få en djupare förståelse för deras situation under denna period. Två teoretiska ramverk har använts för att analysera studiens resultat: teorin om praktikarkitekturer samt Illeris teori om lärandets dimensioner.

Artikelns struktur bygger på resultat och analys utifrån följande frågor:

- Hur ser en typisk skoldag ut för dig under vt 2020?
- Vilken är den svåraste delen för dig att hantera under en typisk skoldag? Vilken är den lättaste?
- Hur har dina lärare och din skola hjälpt eller stöttat dig i dina studier?
- Har dina samtalsämnen med dina vänner ändrats under denna period när ni inte har varit i skolan? På vilket sätt?
- Vad har din största oro varit under denna tid som är?

I artikeln finns många citat för att synliggöra innebördsrikedom. Citaten är på svenska och på engelska, eftersom eleverna hade möjlighet att skriva på dessa två språk. Utsagorna ger starka bilder av och fördjupade inblickar i hur många kämpar med nedstämdhet, oro och stress och hur de handskas med sina studier och sina ambitioner om studieresultat "alone-and-online" – och ofta i sängen. När utbildningen omorganiserats till distansstudier blir uppgifter och eget ansvar centralt. Medan en del beskriver hur lärarna försöker hjälpa dem, framkommer också att den omedelbara möjligheten till respons inte finns där och hur det påverkar elevernas möjligheter

till lärande. Det finns också exempel på elever som inte fått svar på frågor som de ställt till lärare. Här framskymtar olika aspekter av maktlöshet. De flesta uttrycker också att de saknar sina klasskamrater, en samvaro som de tidigare kanske inte värderat på samma sätt då de tagit den för givet. Nu värderar de kamraternas betydelse för sitt lärande och lärandets drivkrafter. De inblickar vi får i dessa elever situation ser vi som särskilt angeläget för lärare och lärarutbildare att beakta, för att skapa motiverande former av lärande, vid distansutbildning men också i skolförlagd undervisning.

Indledning

Den 11 mars 2020 deklarerade WHO att covid-19 var en global pandemi och några veckor senare kallade FNs generalsekreterare António Guterres pandemin för den svåraste globala krisen sedan andra världskriget. I all hast stängde skolor i länder över hela världen och eleverna fick ställa om till hemundervisning eller distansstudier. Den svenska regeringen fattade den 17 mars beslut om att stänga skolorna och det som många svenska gymnasieelever antog skulle bli några veckors annorlunda skolsituation, kom att vara terminen ut. I slutet av april meddelade utbildningsminister Anna Ekström att det traditionella studentfirandet med ceremonier som baler, åkande på studentflak och så kallat utspring var "inställt". Gymnasiets slutårselever 2020 fick uppleva en termin då inget blev som planerat och med en studie- och livssituation som helt skilde sig från tidigare årskullars. Det är dessa elevers erfarenheter av sin studie- och livssituation under denna speciella period som är i centrum här.

En undersökning i Sverige genomförd i april (det vill säga efter en månads distansstudier) och besvarad av 7 500 gymnasieelever (Sveriges Elevkårer 2020), vittnade framför allt om större arbetsbörda för eleverna, stort eget ansvar och oro över hur det skulle

fungera med prov. Eleverna var också bekymrade över hur de skulle kunna visa sina kunskaper på distans, och arbetsmiljön i hemmet och med tekniken varierade stort. Det var den undersökningen, samt elevberättelserna i media om de uteblivna studentceremonierna, som var vårt incitament för att samla in elevberättelser från Students of Class 2020. Denna artikel bygger på 87 elevers upplevelser och erfarenheter under sina sista månader i gymnasieskolan. Vårt syfte med artikeln är att med elevperspektiv belysa hur utbildningen förändrades och genomfördes, och med hjälp av elevers utsagor och berättelser om sin vardag och oro också få en djupare förståelse för deras situation under denna period.

Den utbildningsforskning som hittills har publicerats utifrån studier kopplade till pandemins inverknings har fokuserat andra områden, som utbildningspolicy och "accountability" (Huber & Helm 2020), pandemins inverkan på lärares professionella liv (Kaden 2020; Phillips & Cain 2020), och hur lärare anpassar sig till undervisning på distans och vad det har kommit att innebära för deras kompetensutveckling (George 2020; Hartshorne et al. 2020). Omställningen till distansutbildning och de lärdomar som kan dras av det utgjorde ett extranummer av tidskriften *Journal of Technology and Teacher Education* (28:2) som utkom i juli 2020, med rubriken "Preservice and Inservice Professional Development During the COVID-19 Pandemic" (Hartshorne et al. 2020). Bidragen belyser framför allt utformandet av distansundervisning utifrån lärarperspektiv, och frågor om möjligheter och begränsningar med digitala verktyg och plattformar. Ett tema där är hur ojämlika ekonomiska, materiella och sociala villkor för elever och lärarstudenter inverkar på deras möjligheter att tillgodogöra sig distansutbildning. Här behandlas också frågan om hur den påtvingade ensamheten kan inverka på elevers hälsa och motivation för sina studier. Studenters oro och hälsa och de strategier som de utvecklade för att

handskas med sin oro är också temat för en studie av Baloran (2020). Gemensamt för den diskussion som förs i dessa studier är behovet av att lärare är uppmärksamma på förekomsten av ohälsa och att utbildningsanordnare skapar stödstrukturer för elever och studenter för att ge dem hjälp och råd. Den forskning som vi funnit ligger närmast vår studie med dess elevperspektiv är en fallstudie från Monash University i Australien. Här diskuteras och analyseras hur några lärare inom lärarutbildningen iscensatt distansundervisning med en hög grad av interaktion, snabb återkoppling och hur detta och inslagen av vad som benämns "social connections" värderats av studenterna (Scull et al. 2020). Vi har dock inte funnit någon forskning där ungdomar som avslutade sina gymnasiestudier (eller motsvarande) under denna tid, och alltså stod på tröskeln till sitt vuxenliv med arbete och högskolestudier, har fått komma fram med sina erfarenheter och synpunkter.

Teori och tillvägagångssätt

För vårt forskningsintresse och denna studies räkning knyter vi an till teorin om praktikarkitekturer (Kemmis et al. 2014; Henning Loeb, Langelotz & Rönnerman 2019). Det är en praktikteori som beaktar såväl det som sägs, görs och relateras i en praktik, som de arrangemang som villkorar praktiken. Vi begreppsliggör vår studie som en studie om utbildningspraktiken för sistaårselever i gymnasieskolan under tiden våren 2020, efter utbrottet av covid-19 och när skolorna hade stängts. Utbildningspraktiken och dess arrangemang förändrades drastiskt, och genom vår studie fick vi en inblick i hur.

Teorin om praktikarkitekturer urskiljer tre arrangemang som är invävd i varandra men som kan särskiljas för analys:

- Kulturella-diskursiva arrangemang medieras genom språk i en semantisk dimension (t.ex. diskurser, språk).
- Materiella-ekonomiska arrangemang medieras genom handling i en fysisk dimension (t.ex. byggnader, artefakter som läromedel, dator, schema).
- Sociala-politiska arrangemang medieras genom relationer i en social dimension (t.ex. interaktioner, samarbete, hierarkier, makt).

Arrangemangen för elevernas utbildningspraktik förändrades över några få dagar. Under alarmerande omständigheter fick de i mitten av sin sista termin veta att de skulle studera på distans – hemifrån – och ha sina lektioner och kontakt med sina lärare online.

Vi har genom våra intervjufrågor till eleverna fått en inblick i vad de sade, gjorde och relaterade till under denna period och fått kunskap om hur arrangemangen formade och påverkade deras tillvaro och studier.

Vi kompletterar vår analys av elevernas utbildningspraktik med de tre dimensioner av lärande som utmejslats av Knud Illeris (2006): lärandets innehållsdimension (med signalord som kunskap, förståelse färdigheter), drivkraftsdimension (motivation, känslor, vilja) och samspelsdimension (kommunikation, samarbete). Med de tre dimensionerna av lärande som grund kunde vi analysera hur elevernas utbildning förändrats i den mycket speciella och annorlunda lärandesituation som de hamnat i under sin sista tid i gymnasiet.

I denna artikel redogör vi för resultaten av den studie som vi genomförde i Sverige från mitten av maj till mitten av juni, när skolterminen var slut. I forskningsprojektet finns också en studie som genomförts i Australien men den redogörs inte för här, då svar

fortfarande samlas in vid tiden för denna artikel.¹ Genom Facebook-grupper och lärare som vi kände (exempelvis genom att de varit mastersstudenter eller delaktiga i olika nätverk) spred vi information om studien. Vi försökte också nå ut genom att kontakta skolchefer och rektorer men i de flesta fall hade skolledningen beslutat att lärare och elever utifrån rådande situation inte skulle behöva belastas med förfrågningar om att medverka i studier.

Eleverna gavs alternativ att medverka antingen genom en enkät med öppna frågor, eller genom att lärarna samlade in texter som eleverna skrivit. De gavs möjligheten att skriva på svenska eller engelska, och av informationen framgick att elevberättelser samlades in från Sverige och Australien. Sammanlagt fick vi in 87 svar från Sverige: 53 samlades in genom lärare som skickat in dem, 32 kom via webbenkäten och två genom djupintervjuer (fokusgrupp). Vi hade svar från skilda delar av landet, från Norrlandslänet till södra Småland och från såväl storstäder och storstadsnära kommuner som landsbygdskommuner. Av svaren framgår ofta vilket gymnasieprogram som eleverna går och såväl högskoleprogram som yrkesprogram finns representerade: naturvetenskapliga programmet, samhällsprogrammet, estetiska programmet, bygg- och anläggningsprogrammet, barn- och fritidsprogrammet samt vård- och omsorgsprogrammet finns angivna. En skattning utifrån svaren är att mellan 25 och 30 procent av dem som svarat är pojkar.

Analys av textsvar från dessa fem frågor ligger till grund för denna artikel:

- Hur ser en typisk skoldag ut för dig under vt 2020? (Till exempel: Var sitter du, hur kommunicerar du?)
- Vilken är den svåraste delen för dig att hantera under en typisk skoldag? Vilken är den lättaste?
- Hur har dina lärare och din skola hjälpt eller stöttat dig i dina studier?
- Har dina samtalsämnen med dina vänner ändrats under denna period när ni inte har varit i skolan? På vilket sätt?
- Vad har din största oro varit under denna tid som är?

För att få en systematisk överblick av vår resultatproduktion kategoriserades svar utifrån respektive fråga. Ett antal elever hade skrivit fylliga texter där svaren på de olika frågorna vävdes in i varandra. I vår artikel använder vi frågorna och de kategoriserade svaren för att synliggöra resultaten men vi ger många exempel på citat för empirisk förankring och för att visa den innebördsrikedom som finns i elevtexterna (jfr Larsson 2005). Citaten är på svenska och på engelska, eftersom eleverna hade möjlighet att skriva på dessa två språk.

Resultat

Utifrån de fem frågor som ställdes i utskicket sammanfattas resultaten i följande redogörelse.

Den typiska skoldagen

Frågan som ställdes var "Hur ser en typisk skoldag ut för dig under vt 2020? (Till exempel: Var sitter du, hur kommunicerar du?)". De flesta svarade att de satt i sitt rum, och många svarade att de satt i sängen. En del beskrev hur de växlade mellan olika platser i lägenheten eller huset. Väldigt få angav att de satt exempelvis på bibliotek, eller hemma hos någon kompis. Utsagorna ger en samstämmig bild av hur ungdomarna sitter alone-and-online. Några förklarade att de inte kunde sitta på något annat ställe än i

¹ I Australien är ett läsår från januari till december. Elever som går sin sista termin i upper secondary education under 2020 tar alltså examen i december 2020.

sitt rum: "It is hard to concentrate with pets, siblings and parents also being at home all day."

Av utsagorna framkommer också hur eleverna kämpar med att skapa en rutin för en skoldag: "Efter ett tag gjorde jag så att jag tog fram ett skrivbordsunderlag som jag använde. När jag satt där med det grå underlägget, då visste jag att 'nu är det skola'. Då fick jag inte kolla på mobilen och hålla på med andra saker." I svaren på nästföljande fråga framkommer också hur svårt det har varit att hålla fokus eller koncentrera sig.

Vad som varit svårast – och lättast

Frågan var formulerad "Vilken är den svåraste delen för dig att hantera under en typisk skoldag? Vilken är den lättaste?".

"Jag tycker att det är väldigt svårt att komma upp på morgonen och att ta eget ansvar", skriver en elev. En annan svarar att det som hon "skulle säga att det svåraste har varit att komma upp ur sängen". Sängen återkommer i ett antal redogörelser, på olika sätt. En sammanfattar situationen så här: "Det svåraste är verkligen att man aldrig kan få hjälp av lärare på en gång, som man kan i skolan. Lättaste är kanske att man kan ligga i sängen."

Att inte kunna få hjälp av lärare på det sätt som de är vana vid är något som återkommer:

Svåraste är nog att man får inte lika mycket hjälp från lärarna via nätet som man får när man arbetar i skolan.

Många uttrycker att deras lärare verkligen har försökt stötta dem på olika sätt (vilket redogörs för nedan) men det är betungande att inte kunna få den omedelbara hjälp och återkoppling som man kan få i klassrummet:

Den svåraste delen är när man har svårt för något. Det är svårare att få den där spontana hjälpen som man vanligtvis får i skolan.

Det handlar också om att man inte kan få hjälp av kamrater och att man sitter och jobbar för sig själv: *Det är att förstå vissa uppgifter på egen hand.*

Upplevelsen av ensamhet är inte bara kopplad till lärandet utan också till instängdheten: *Det svåraste har varit att man inte kommer utanför hemmet och sitter på samma plats som man äter, har skola och plugg.*

Orket att jobba hemma är det svåraste.

Inget socialt samspel.

Klasskamraters betydelse för lärandet formuleras på ett kärnfullt sätt:

Det svåraste har absolut varit de sociala! Jobbigt att inte haft människor runt mig som pushar varandra.

Ur berättelserna om vad som varit svårast framkommer att stressen är närvarande och hur svårt det är med självdisciplin och eget ansvar under hemmastudierna:

Stressen som finns där 24/7.

Självdisciplin, ibland är det svårt att få saker gjort när det finns något annat i hemmet som lockar mer.

Att ta eget ansvar med uppgifter och läxor.

Av några texter framkommer också att det varit jobbigt med tekniken, framför allt i början när skolan ställde om till distansstudier:

Det svåraste har nog faktiskt varit allt strul med Skype innan de flesta lärare bytte till Teams.

Några elever påtalar också att man inte kan räkna med att nätverksuppkopplingen fungerar hela tiden:
Nätverksuppkoppling kan skifta från bra till dåligt.

Tekniken är dock också något som en del, i jämförelse med allt annat, tycker har varit det lättaste under tiden för distansstudier:
Meets var lätt att använda o kommunicera med.

Överlag uttrycks vad som har varit lättast med någon detalj:
Jag har sparat bensinpengar.

Inte sällan uttrycks vad som varit lättast på ett skämtsamt eller ironiskt sätt:
Att kunna stretcha obemärkt framför datorn under lektioner har varit det lättaste.

Det lättaste med dagen har varit att lägga på samtalen.

En elev skriver att det lättaste varit följande beslut:
Att jag kommit på att jag inte ska plugga 100% distans. Inte kul.

Återigen kommer sängen in i bilden:

Det lättaste har väl varit att man kan ligga i sängen.

Lättast är nog att man inte behöver gå upp ur sängen lika tidigt.

En annan aspekt som uttrycks och som här formuleras träffande är:

Det lättaste har ändå varit att komma i tid, eftersom man inte måste skynda sig någonstans.

Flera elever har berättelser som präglas av oro och nedstämdhet, vilka representeras av uttryck som:
Jag vet inte vad den lättaste delen har varit.

I en del av berättelserna om vad som varit lättast finns det emellertid också utsagor som visar att möjligheten att koncentrera sig varit bättre, och en del elever känner att de kunnat ta vara på skoltiden på ett annat sätt:

Jag trivs att jobba för mig själv. Jag har kunnat koncentrera mig bättre.

Det lättaste är att utnyttja rasterna till skolarbete.

Hemma kan jag fokusera och sitta i lugn och ro och skriva.

I en del av berättelserna framkommer också att skoluppgifterna varit lättare och några pekar på hur lätt det varit att få hjälp av sina lärare:

For me the easiest part of school day is the actual assignments. One of the benefits of this is when you are finished you are done with the lesson, for example if I get finished earlier that gives me more free time. In regular school there is always another task to do when you are finished but in homeschool there is usually not another task.

Det har varit lätt att få tag på lärare.

Lättast har nog varit att få kontakt med lärare vid behov.

De två sista citaten leder oss vidare till studiens nästa fråga.

Hur lärare och skolan har stöttat

Frågan som ställdes var: "Hur har dina lärare och din skola hjälpt eller stöttat dig i dina studier?" och många vittnar om hur lärarna har hjälpt dem pedagogiskt, avseende förståelse av kursinnehållet:

Genom att fråga hur det går med arbetet, varit tydliga med instruktioner och sett till så att vi förstår.

*De har stöttat mig mycket och har ofta ordnat "tillfäl-
len för frågor". Vi har följt schemat som vanligt vilket
har hjälpt mig mycket istället för att lämna en själv
med allt.*

Lärare har också gett viktig återkoppling som har hjälpt elever att arbeta mot betygsresultat:

De har gett respons på vad som behöver fixas.

*De har stöttat mig mycket och har ofta ordnat "tillfäl-
len för frågor". Vi har följt schemat som vanligt vilket
har hjälpt mig mycket istället för att lämna en själv
med allt.*

*Online betygssamtal på google meet så vi vet var vi
ligger och ge oss en bättre överblick av vad som be-
höver utvecklas.*

*De ringer upp varje elev enskilt och frågar om vi har
funderingar och var vi ligger.*

Det finns utsagor som visar hur skolorna har organi- serat och tillhandahållit studiestöd på ett mer övergripande sätt:

*Det finns stöd tid varje onsdag där man kan jobba
med prov eller rester och få hjälp av lärare i alla äm-
nen också möjlighet till förlängd kurs i vissa ämnen.*

Lärarna har också stöttat i allmän bemärkelse och genom olika medier:

De har ringt, de har skickat PIM och SMS.

Lärarna försöker att prata en och en med alla.

*Lärarna är tillgängliga att kontakta ifall du har frågor
eller behöver hjälp.*

En av eleverna som skrivit sin berättelse på engelska formulerar sig så här:

*The real heroes in this story are all the teachers. The
immense time they put in making our last couple of
weeks comfortable and still somewhat familiar is grea-
tly appreciated.*

Samtidigt visar andra individuella redogörelser be- gränsningar för vad lärare kan göra i elevernas pri- vata miljö:

*Grejen är den, att det är otroligt svårt för lärare att
veta vad som försiggår hemma, vet dem inget, kan
de heller inget göra. Lärarna är givetvis förstående,
och förstår att vi kanske inte mår prima ballerina.*

Av många utsagor framkommer också hur lärares in- sats varierar.

*Many teachers are really good at trying to help us but
I believe that there is still, in a lot of subjects miles
to go. For example I was messaging my economics
teacher about my grade the other day and asked a
question, and he didn't respond. He just ignored the
message for several days. This is horrible if you ask
me, and would not happen normally if I could ask this
question face to face.*

*Har inte känt någon speciell stöttning. Jag har lärare
som kan se att jag har skickat en fråga men ignorerar
att svara på den, så då sitter man ovetandes hemma
och vet inte hur man ska göra.*

Många elever tycker också att arbetsbelastningen har ökat.

*Some teachers give out more work now than befo-
re, when normal classes were conducted. This is
very stressful for me, and other students as well. We
should not do more work during the crisis, compared
to before. It is not like we got more time now.*

Det blev mer uppgifter och arbeten när vi började med distans och de sa att de insåg att det var ett problem men det blev absolut ingen skillnad. Utanför studierna känner jag också att jag inte alls fått något stöd i att vara själv och hur jag ska kunna plugga bra hemma.

I olika berättelser framkommer initiativ och råd från skolläring på plattformar, i likhet med följande. I citatet framkommer också hur elevers reaktioner kan vara:

My school has published inspiration about, for example, workouts and cooking to motivate their students to do something else than just sit by the computer. This has been published on our school network. I think this is a good attempt from the teachers to encourage us students, but on the other hand, it feels like it doesn't reach out to us all the way. Many students do not read the platform or completely ignore what it says. It does not give us motivation, but as a teenager we read it with other eyes than, for example, a principal. We don't want to see this as a "wake up call" to become an adult. Instead, we ignore and do not want to read these types of "motivations" that still provide nothing.

Sammantaget kan konstateras att eleverna ger uttryck för många olikartade upplevelser av stöd och support, där de sitter alone-and-online. Medan en elev skriver att "lärarna har försökt kommunicera med oss så mycket som möjligt via olika digitala kanaler" uttrycks i nästa berättelse att "den enda som har gjort något är min specialpedagog".

Hur samtalen med vänner har ändrats

Frågan som ställdes var: "Har dina samtalsämnen med dina vänner ändrats under denna period när ni inte har varit i skolan? På vilket sätt?"

Många redogörelser belyser hur samtalsämnena ändrats, och förändrats över tid. Först handlade det om situationen med pandemin och om omställningen till distansutbildning och om stress med uppgifter.

Till en början var samtalen enbart om corona, hur mycket det här suger.

Vi pratar mycket mer om skolan och hinner inte att prata med varandra.

We are for example comparing how the distance education is conducted and how different our schools are going to handle the graduation ceremonies.

Jag upplever att alla länge har varit nedstämda och det är fler ledsamma konversationer än tidigare. Vi pratar om hur svårt det har blivit, eller om hur höga kraven fortfarande är trots att alla inte har samma förutsättningar. Vissa kompisar har högutbildade föräldrar som kan hjälpa till med t.ex matten. Andra har inte det och det, och därigenom blir det svårare för vissa än för andra. Vi pratar mycket om studenten, och även där är det nedstämda dialoger. Jag upplever att alla är mer nedstämda nu än innan. Det finns ingenting att se fram emot längre. Tidigare kunde vi prata om alla planer vi hade inför sommaren. Nu kan den mest spännande upplevelsen vara att gå till ICA och handla med mamma.

Att inte kunna komma in på den utbildningen man vill för att fler söker sig till skolan, att betygen sjunker, men även att det roliga med skolan har försvunnit. Motivationen har försvunnit. Det är också en oro nätt det kommer till jobb. Det finns en oro för hur framtiden kommer var för oss. Allt det där har vi pratat om, och det är ju helt annorlunda än vad vi pratade om i februari.

Besvikelse, nedstämdhet och andra reaktioner på det faktum att man inte kommer att kunna fira sin student på det sätt som man sett fram emot är ett starkt tema i många berättelser.

Samtalsämnen som när allt drog i gång med distansundervisning var Corona, nu har det ändrats lite mer till att alla är ledsna för att vi inte får det traditionella studentfirandet.

Först bet alla ihop. Vi pratade om Google meet och Teams och alla uppgifter, att lärare gjorde olika. Men alla försökte och vi pratade egentligen inte så mycket med varandra i klassen eller andra från skolan för det hann man inte. Men sen när vår gymnasiechef sa nåt om studentfirande på Google meets blev vi så jåkla förbannade. Då handlade allt om det. Han backade och sen så har diskussionerna handlat om hur vi kan göra istället och planera för det, utan bal och utspring och fest och så. Det blev bra till sist men det var så himla onödigt att vi skulle lägga så mycket tid på det när vi också skulle fixa våra sista inlämningar och man vill få de betyg man tänkt sig.

Det har väl blivit mest i slutet om studenten och hur man gör på andra skolor och hur det varit förut. Många har varit väldigt besvikna. Jag personligen vill nu bara att det ska bli avklarat.

Förutom samtalen om de uteblivna ritualerna och festligheterna finns i många berättelser vittnesmål om hur samtal med klasskamrater överlag blivit färre och hur man saknar det.

Tråkigt nog har jag inte pratat så mycket med vännerna från skolan då vi inte träffats lika mycket och pratar inte så mycket med varandra över nätet.

Jag träffar inte mina klasskamrater på två månader. Det är tråkigt för att de i min klass var inte mina

närmsta vänner, för då skulle vi fortfarande träffa varandra utanför skoltid. Mina klasskamrater är fortfarande vänner som gör så att skolan blir roligare och enklare, min klasskamrater var ett motivation till att gå till skolan.

A topic that have changed a lot is about football, we me and my friends usually talks about football on a daily base but since all of the sports are cancelled, we cannot talk about that anymore, which quite boring for me. Another big thing that have changed during this time is that I'm not talking to as many people that I used to do when I was in school, now I'm only talking to my friends that I am hanging out with and not the other classmates.

Jag mycket mindre med dem och jag känner mig mer osäker och vet inte alls vad jag ska prata med dem om jag bara skulle ringa och snacka eller liknande.

Man har inte samma dagliga kontakt med klassen nu i och med omständigheterna, man träffas online för att "ha lektioner" sen är det inget mer än det. Om man träffar på någon i klassen pratar man mer om hur tråkigt allt är och om situationen i världen, mer än vad man kanske borde göra nu så här nära studenten och allt. Istället borde vi tagga upp och förbereda oss på lyckans dag.

En del elever tycker inte att samtal med klasskamrater har ändrats nämnvärt. Det kan vara positiva aspekter som "vi håller kontakt och ringer och peppar varandra". Andra uttrycker någon specifik aspekt som har ändrats, som denna elev från estetiska programmet:

Smått, det har varit prat om hur det suger att vi inte kan ha ensemble och kör ordentligt men utom det har

det inte varit någon drastisk skillnad. *och vi försöker prata om roliga saker också.*

Det finns även elever som inte upplever någon skillnad då de inte brukade tala särskilt mycket med sina klasskamrater tidigare heller, som i följande: *Jag pratar inte så mycket med dem, vilket är ganska tragiskt.*

För dem som saknar sina klasskamrater handlar det inte bara om de saknar personer som de brukade träffa och prata med, utan också om att formerna för lärande genom samarbete har ändrats:

De har ändrats en del ja, för det mesta skriver vi med varandra om de skoluppgifter vi har och om vi alla har tolkat dem rätt. Vi brukar alltid hjälpas åt. Vi har inte kunnat träffas på samma sätt längre eftersom vi alla har större ansvar för skolan vilket innebär att vi för det mesta sitter hemma och pluggar, vilket jag räknade med men det är också trist för att jag saknar mina vänner.

Många olika orosmoment

Frågan som ställdes var: "Vad har din största oro varit under denna tid som är?". I olika berättelser är den oro som eleverna har fått hantera uppenbar. Många uttrycker en oro över att inte hinna med, oro över försämrade studieresultat och hur det kan komma att påverka framtiden:

Att inte hinna med allt i skolan.

Att riskera bli underkänd i något ämne.

Att jag inte får examen.

Att inte klara betygen i ämnen som är svårare hemifrån så som matte och fysik.

Eller som det kärnfullt uttrycks här:

Att fucka upp min utbildning aka min framtid...

Många beskriver oro för äldre släktingar, eller för att de själva ska bli sjuka och smitta andra i familjen:

Att de äldre i familjen blir sjuka.

Att någon i familjen ska bli sjuka, främst Mormor och Morfar.

Att min mormor ska bli smittad.

Att min farmor och farfar ska bli sjuka.

Att min mormor/farmor/farfar inte ska klara sig.

Att bli smittad av Corona och sedan råka smitta min mamma och bror som är i riskzonen och min mormor och morfar.

Att smittas och att sedan smitta min familj.

Min största oro har varit att jag inte vill bli sjuk och att någon i min närhet ska bli sjuk.

En del berättelser gör gällande att det inte går att fastställa vad som varit den största oron:

Såklart att förlora nära och kära. Men även vad som kommer hända efter studenten, och innan. Hinner jag klart med alla mina uppgifter? Kommer jag komma in på en skola efter sommaren, får jag ett jobb? Väldigt många frågor cirkulerar i huvudet och jag hittar inte svar på någon.

Till en början oroade jag mig mest över studenten och att jag inte skulle få träffa min klass den sista tiden på gymnasiet, men nu är min största oro över min fram-

tid och mina möjligheter att få jobb efter studenten. Allt känns bara så osäkert och utom någons kontroll.

Min största oro har först och främst varit att jag och de i min närhet håller sig friska och säkra. Men då min undervisning sker på distans, har jag givetvis oroat mig över hur det kommer att påverka mina studier, men också mitt välmående. Det känns inte som att jag min prestation i skolan har försämrats men det har å andra sidan varit väldigt påfrestande. Jag kan inte minnas senast jag kände mig så energilös som jag gjort nu under de senaste två månaderna, vilket oroar mig.

Det finns utsagor från elever att de inte upplevt oro, till exempel: "Jag kan inte påstå att jag varit jätteorolig. Mer att det bara är tråkigt!", eller "Ingenting egentligen. Bara ansvaret isåfall." Men sammantaget vittnar berättelserna om många olika orosmoment, stress och ovisshet över hur de kommande åren ska se ut, såväl vad gäller studier i högre utbildning och tillträde till arbetsmarknaden som att få påbörja sitt vuxenliv.

Att gå distansundervisning i två av de första åren på universitetet är lika stor som oron att smitta mina far- och morföräldrar med covid-19.

My biggest fear is leaving school and entering a broken job market and a damaged economy to the point where it will be a uphill battle to establish yourself as an independent human. I long after moving away from home and starting my life.

Analys

Utsagorna som synliggör elevernas situation de sista månaderna av sin gymnasietid ger starka bilder av och fördjupade inblickar i hur många kämpar med nedstämdhet, oro och stress och hur de försöker handskas med sina studier och sina ambitioner om

studieresultat "alone-and-online". Här i analysen är det elevernas studiesituation, med den förändrade utbildningspraktiken och dess förändrade arrangemang som är i fokus. Vi använder inledningsvis grundbegreppen i teorin om praktikarkitekturer för vår analys och bygger vidare med analys utifrån de tre dimensioner av lärande som lagts fram av Knud Illeris.

Som vi redogjorde för inledningsvis urskiljs i teorin om praktikarkitekturer dels det sägande, görande och relaterande som sker i en praktik, dels de tre arrangemang som håller en praktik på plats. Dessa är invävda i varandra men kan särskiljas för analys.

När utbildningen omorganiseras till distansstudier blir *uppgifter* och *eget ansvar* centralt. Dessa förändrade kulturella-diskursiva arrangemang blir också något som anammas av eleverna. Elevernas sätt att tala om och beskriva det som sker i utbildningen är i termer av uppgifter och ansvar. Många beskriver i uppskattande ordalag hur de fått hjälp och stöd av sina lärare – att klara av sina uppgifter, att förstå dem. Detta återkommer vi till i analysen nedan, då vi kopplar till de tre dimensionerna av lärande. En stor kulturell-diskursiv förändring är också hur skolavslutningsritualer och ceremonier vid studentexamensdagen beskrivs. Det ställs in och det som skulle ha varit något underbart beskrivs nu som ett hot mot smittspridningen i samhället.

Förändringen av de materiella-ekonomiska arrangemangen är nog den påtagligaste. I stället för att vara i en skolbyggnad skapad i syfte att vara en lärandemiljö med klassrum och bänkar, stolar, och med de allehanda redskap som ska underlätta lärande, med skolbibliotek, och med uppehållsrum där man kan umgås, är eleverna hemma och ofta i sitt rum och i sin säng – med sin dator. En del är mer trångboddade än andra, en del har sämre nätverksuppkoppling än

andra. Att skillnaderna mellan dessa arrangemang villkorar lärandet är en fakticitet.

De sociala-politiska arrangemangen har ändrats genom distansen. Elever kan inte interagera med sina lärare och sina klasskamrater annat än genom digitala redskap, som dator och telefon. Medan en del elever skriver hur lärarna försöker hjälpa dem, framkommer det också att den omedelbara möjligheten till respons inte alltid finns där och hur det påverkar deras möjligheter till lärande. Det finns också exempel på elever som inte fått svar på frågor som de ställt till lärare. Här framskymtar olika aspekter av maktlöshet. De flesta elever uttrycker också att de saknar sina klasskamrater, något som de kanske inte värderat på samma sätt tidigare, då de tagit den gemenskapen för given.

Utifrån Knud Illeris typografi om lärandets tre dimensioner kan vi konstatera att lärandets innehållsdimension kommit att handla om utförande av uppgifter snarare än utvecklandet av kunskap, förståelse och färdigheter. Utsagorna visar att många elever känner sig pressade, känslomässigt utmattade, utan motivation och utan möjlighet att påverka situationen. Här framkommer hur starkt lärandets drivkraftsdimension är sammankopplad med lärandets samspelsdimensi-

on. Lärandets sociala inbäddning är ett grundvillkor för individuella drivkrafter och eleverna saknar och sörjer det sociala samspelet med sina klasskamrater och lärare. "Att inte ha människor runt mig som pushar varandra", som en elev uttryckte det.

Elevernas berättelser och utsagor visar oss att lärare och skolläring behöver beakta det sociala samspelets inverkan på individuella drivkrafter, kunskapsutveckling och studieresultat. Även om denna studie genomfördes under mycket specifika omständigheter och inom gymnasieskolan, finns det mycket att beakta även för verksamma inom högskolan, vid framtida planering och genomförande av distansutbildning eller "blended learning". Precis som Scull med flera (2020) visar i sin studie om lärarstudenter, är "social connections" och relationsbyggande av största vikt för att skapa motiverande former av lärande. I vissa elevberättelser framgår också att de inte tycker att de känner sina klasskamrater tillräckligt väl för att ta kontakt med dem när de inte är i skolan. De saknar samvaron med dem på olika sätt, och värderar kamraternas betydelse för sitt lärande och lärandets drivkrafter. De inblickar vi får från dessa elever ser vi som särskilt angeläget för lärare och lärarutbildare att beakta.

Referenser

- George, M. L. (2020). Effective Teaching and Examination Strategies for Undergraduate Learning During COVID-19 School Restrictions. *Journal of Educational Technology Systems*, 49(1), 23–48.
 - Hartshorne, R., Baumgartner, E., Kaplan-Rakowski, R., Mouza, C. & Ferdig, R. E. (2020). Special Issue Editorial: Preservice and Inservice Professional Development During the COVID-19 Pandemic. *Journal of Technology and Teacher Education*, 28(2), 137–147.
 - Henning Loeb, I., Langelotz, L. & Rönnerman, K. (red.) (2019). *Att utveckla utbildningspraktiker: analys, förståelse och förändring genom teorin om praktikarkitekturer*. Lund: Studentlitteratur.
 - Huber, S. G. & Helm, C. (2020). COVID-19 and schooling: evaluation, assessment and accountability in times of crises—reacting quickly to explore key issues for policy, practice and research with the school barometer. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 32(2), 1–34
 - Illeris, K. (2015). *Lärande*. (3 [uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
 - Kaden, U. (2020). COVID-19 school closure-related changes to the professional life of a K–12 teacher. *Education Sciences*, 10(6).
 - Kemmis, S., Wilkinson, J., Edwards-Groves, C., Hardy, I., Grootenboer, P. & Bristol, L. (2014). *Changing Practices, Changing Education*. Singapore: Springer Singapore.
 - Larsson, Staffan (2005). Om kvalitet i kvalitativa studier. *Nordisk pedagogik*, 25, 16–36.
 - Phillips, L. & Cain, M. (2020). 'Exhausted beyond measure': what teachers are saying about COVID-19 and the disruption to education. *The Conversation - Australia*. Hämtad 2020-08-25 från <https://theconversation.com/exhausted-beyond-measure-what-teachers-are-saying-about-covid-19-and-the-disruption-to-education-143601>
 - Scull, J., Phillips, M., Sharma, U. & Garnier, K. (2020). Innovations in teacher education at the time of COVID19: an Australian perspective. *Journal of Education for Teaching*, 1–10.
 - Sveriges Elevkårer (2020) *Gymnasieelevers upplevelse av distansundervisning under coronakrisen: Undersökning bland Sveriges Elevkårers medlemmar april 2020*. Hämtad 2020-08-25 från <https://sverigeselevkarer.se/media/1860/undersokning-gymnasieelevers-distansundervisning-under-coronakris-2020.pdf>
-